пуск молодих фахівців, конкурентоздатних на сучасному ринку праці. Реалізація такої стратегії основана на використанні, включаючи моделювання інноваційної діяльності спирається на сучасне інформаційне забезпечення та здійснюється з урахуванням фактора особистості.

В умовах формування високодинамічного ринку праці основними показниками ефективності процесу професійної соціалізації, є соціальна та професійна конкурентоздатність, соціальна та професійна релевантність, соціальна та професійна мобільність. Соціально-професійна конкурентоздатність фахівця, що характеризує потенціал його професійної затребуваності на сучасному ринці праці є сукупність властивостей індивіда, як носія визначених кваліфікаційних, соціальних та психологічних характеристик, що виражені на ринці праці у якості товару нарівні з присутніми там якостями інших індивідів, що мають аналогічні характеристики.

Список літератури: 1. Спицын А. Инновационныеприоритетыразвития//Экономист. – 2004. № 5.– С. 31–35. 2. Вища освіта України і Болонський процес : навчальний посібник / за ред. В.К. Кременя. – К. : Освіта, 2004. – 384 с. 3. Товажнянський Л.Л., Романовський О.Г., Пономарьов О.С. Формування і реалізація концепції підготовки національної гуманітарно-технічної еліти в Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут».

Березка О.І.
м. Харків, Україна

ВИХОВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ІНЖЕНЕРА В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ НАРИСНОЇ ГЕОМЕТРІЇ

Постановка проблеми. В процесі управління сучасними складними соціальними системами важливу роль у забезпеченні бажаної ефективності суспільного виробництва відіграє відповідальність інженерних кадрів. Саме відповідальність постає головним резервом науково-технічного і соціального прогресу. Тому значну увагу привертають дослідження, розробка і практичне впровадження ефективних управлінських технологій, які ґрунтуються на досягненнях менеджменту та його психології і спрямовані на прищеплення майбутньому інженеру почуття відповідальності.

Виховання відповідальності майбутнього фахівця є одним із завдань інженерної освіти. Тому важливою проблемою постає його

розв’язання при вивченні відповідних дисциплін, в тому числі нарисної геометрії. Ця проблема вивчалась і аналізувалась різними авторами, що свідчить про її актуальність, теоретичну і прикладну значущість.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема відповідальності розвинена зарубіжними і вітчизняними фахівцями. Серед них Д.І Берштейн, Ф. Хайдер, Г. Йонас, С.Л. Рубінштейн, К.К. Муздибаєв, Л.Е. Орбан-Лембрик та інші. Вони висунули положення, які отримали світове визнання й затвердили себе як науково обгрунтовані ідеї. Внесок у дослідження проблем відповідальності внесли В.Д. Михайлов, Л.М. Ковальова, В.А. Копилов, В.Б. Носова, О.С. Пономарьов, Є.А. Рєзчікова, М.А. Розова, В.С. Стєпіна, М.К. Чеботарьов та інші.

Мета статті полягає в аналізі основних підходів до виховання відповідальності майбутнього інженера в процесі вивчення нарисної геометрії.

Виклад основного матеріалу. Відповідальність – філософське і соціологічне поняття, яке обумовлює об’єктивний, історично конкретний характер взаємовідношень між інженером, колективом, суспільством з точки зору усвідомлення вимог, що висуваються до них. Існує юридична, моральна та інші види відповідальності. Залежно від суб’єкта відповідальності виділяють індивідуальну, групову, колективну відповідальність. У майбутнього інженера відповідальність є результатом зовнішніх вимог, котрі йому надає суспільство і колектив. Усвідомлені ним, вони стають внутрішньою основою мотивації його відповідальної поведінки, регулятором якої є совість. Формування особистості обумовлює виховання у неї почуття відповідальності як її властивості [4].

У соціальному суспільстві, де стверджується принцип «один за всіх і всі за одного», де вільний розвиток кожного інженера стає умовою вільного розвитку усіх інженерів, відносини відповідальної залежності набувають характер дійсно взаємних відносин. Цільність відповідальності майбутнього інженера складається на основі її практичної участі, а відповідальна поведінка інженера по відношенню до суспільства все у більшій мірі відповідає її особистим спрямуванням. Відповідальність за якість своєї роботи набуває особливого значення, коли істотно зростають обсяг і складність питань.

Соціальна відповідальність – міра відповідальності дій соціальних суб’єктів (особистостей, соціальних груп, держави) взаємним вимогам, діючим правовим та іншим суспільним нормам, загальним інтересам. Вона зумовлена закономірностями суспільного життя, специфічними зв’язками між людьми та іншими соціальними суб’єктами, що вимагають від людей виконання певних обов’язків. Соціальна відповідальність є засобом підтримання цілісності суспільства, суспільної злагоди [6].

Цікавим феноменом є інженерна відповідальність. Інженер – професія гуманна. Він створює проекти технічних систем або процеси їх експлуатації, ремонту, модернізації по волі замовника. (Під замовником розуміється суб'єкт, що ініціював початок роботи інженера в досягненні певної мети). Замовником може бути організація, фізична особа, суспільство в цілому, сам інженер тощо. У своїй діяльності інженер виходить з користі для замовника. При цьому він використовує свої знання, уміння і розуміння для досягнення цієї мети.

Як відзначає відомий канадський інженер Е. Крік, «багато хто вважає, що більшість рішень майбутній інженер знаходить, стоячи у креслярської дошки. Це далеко не так. Велику частину свого часу майбутній інженер наводить довідки, знайомиться з літературою з креслення, вивчає вимоги, обмінюється думками. Тому уміння підтримувати хороші стосунки з людьми і успішно співпрацювати з ними грає велику роль в роботі майбутнього інженера» [1].

При здійсненні управлінської діяльності та спілкування інженер має виходити з принципу раціонального розподілу повноважень і відповідальності. Цей принцип полягає в тому, що дійсно кожний майбутній інженер повинен чітко знати свою посадову компетенцію, тобто завдання, що постають перед ним, а також обов'язки і права, зумовлені реалізацією цих завдань, та міру особистої відповідальності за належне їх виконання.

З цього випливає, що створюються умови для виявлення й максимально можливого розкриття творчих здібностей та особистісного потенціалу кожного майбутнього інженера. Це стосується виявлення і можливості плідного використання його професійних знань, досвіду, здібностей. Дотримання цього принципу відіграє надзвичайно важливу роль як для організації, так і для самого майбутнього інженера. Для організації можливість самореалізації майбутнього інженера стає джерелом додаткових конкурентних переваг, тоді як для майбутнього інженера – це чинник суспільного визнання значущості його особливості, його здібностей та діяльності.

Важливу частину роботи майбутнього інженера складають визначення і оцінка нових технічних завдань. Майбутній інженер повинен визначити, як люди застосовують розроблені ним прилади. Майбутній інженер зобов'язаний також передбачити той ефект, який викличе інтерес у світі, наприклад геометричне моделювання явищ і процесів. Таким чином, діяльність майбутнього інженера істотною мірою залежить від потреб суспільства, визнання корисності його винаходів і того, як ці винаходи допомагають людям.

Таким чином, майбутній інженер має справу не з технічними системами (пристроями і технологічними процесами), а з їх описами. Він

перетворить ці описи з неясних вимог замовника до чітких і однозначних креслень. При цьому він використовує напрацьовані в техніці процедури інженерної діяльності відповідно до прийнятого регламенту. Майбутні інженери – спеціалісти завтрашнього дня мають бути озброєні найсучаснішими знаннями, досконало володіти передовою технікою і технологією, мати високу наукову культуру, інженерське мислення нового типу. Інженер (з точки зору виробництва) повинен уміти: проектувати і експлуатувати технологічні процеси і пристрої. Він повинен уміти: ставити завдання і знаходити завдання, прогнозувати, винаходити і приймати рішення по техніці і по впровадженню техніки.

Підприємству потрібні професіонали, готові до змін профілю продукції, здатні запустити чи модернізувати виріб. Інженер має бути умілим, знати теорію, уміти винаходити, конструювати, упроваджувати, розуміти хід подій в промисловості, своє місце, свою відповідальність. А тому в процесі вивчення нарисної геометрії майбутньому інженеру розвивають якості відповідальності до роботи, волю, прищеплюють всебічні знання з креслення [2, с. 3].

Вузівська підготовка з нарисної геометрії забезпечує майбутнього інженера знанням необхідних дисциплін і вихідними уміннями конструювання. При цьому використання теоретичних методів з нарисної геометрії сприяє підготовці елітних інженерних кадрів, здатних знаходити нові ідеї, створювати теорію, вирішувати ситуаційні виробничі завдання тощо. Ці кадри багато в чому сприятимуть розвитку і ефективній діяльності науково-дослідних, конструктивних і проектних установах, науково-виробничих комплексів, наукомістких виробництв.

Висновки. Знайомство з основними положеннями складної і цікавої галузі знань, якою є психологія відповідальності, дозволяє використовувати їх при підготовці інженерів. Управління, яке здійснюється в умовах сучасних суспільних відносин і постійного зростання освітнього, загальнокультурного і кваліфікаційного рівня особистості інженера, істотно відрізняється від традиційних його цілей, змісту і характеру. Відповідальність постає життєвою цінністю, яка пов’язана з моральноетичними нормами. Безвідповідальність в освіті не дозволяє сформувати фахівця будь-якої спеціальності. Вона може бути не лише з боку студентів, але і з боку викладачів. І криза в Україні, яка іде вже протягом близько двадцяти років є проявом безвідповідальності. Тому вихід з кризи вимагає підвищення відповідальності.

Відмінності стосуються перш за все характеру управлінської діяльності. Вона має ґрунтуватися на наукових засадах. Результати численних досліджень і реальна практика управлінської відповідальності переконливо свідчать про істотні навіть суто економічні переваги, не

говорячи вже про соціальні та психологічні. Ставлення майбутнього інженера до організації, відчуття гордості за свою приналежність до неї забезпечують можливість розкриття ним своїх творчих здібностей для підвищення продуктивності праці.

Сучасний керівник, якщо він хоче, щоб керована ним організація успішно функціонувала і розвивалась, має знати психологічні закономірності відповідальності і управління, в тому числі положення і рекомендації стосовно ефективного спілкування з персоналом. Вивчення нарисної геометрії сприяє формуванню відповідальності інженера у професійній діяльності, допоможуть успішно кожному досягти життєвих цілей.

Список літератури: 1. Михайлов В.Д., Михайлова Т.М. Инженерный труд в условиях постиндустриального общества. – М., 2000. – 333 с. 2. Иловайский И.В. Инженерное дело: маленькая энциклопедия. – Новосибирск, 1999. – 423 с. 3. Пономарьов О.С. Відповідальність в системі професійної компетентності фахівця: навч. метод. посібник / О.С. Пономарьов, М.К. Чеботарьов. – Х.: Підручник НТУ «ХПІ», 2012. – 220 с. 4. Філософія спілкування : філософія, психологія, соціальна комунікація [Текст]: наук. практ. журн /Харк. нац. техн. ун-т сіл. гос-ва; редкол.: С.О. Заветний (голов.ред) та ін. – Х.: ХНТУСГ 2008. – 195 с. 5. Михайленко В.Є., Найдиш В.М., Скидан І.А. Інженерна та компютерна графіка. 2-ге вид., переробл. – К.: Вища шк., 2001. – 350 с. 6. Філософський словник соціальних термінів / [В.П. Андрущенко, Т.В. Андрущенко, В.Г. Антоненко та ін.]; Під заг. ред.: В.П. Андрущенко. – [3-те вид., допов.]. – К.; Х.:Р.И.Ф., 2005. – 671 с.

Бойчук Ю.Д., Науменко Н.В.
м. Харків, Україна

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОГО ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Проблема людини та її здоров'я – одвічна проблема, стрижнем якої є шлях до вільного гармонійного розвитку особистості. Бути здоровим і якомога рідше хворіти – природне бажання і прагнення людини, її неусвідомлена потреба. Здоров'я – основа всіх наших справ і починань, трудових і творчих звершень, сподівань, надій на майбутнє. Тому в усі часи здоров'я було і залишається основною сутністю людського існування.

Поняття «здоров'я» досить складне і характеризує результат взаємодії індивіда з оточуючим середовищем – умови існування, провідні